

Förskollärare

2005

UF0531

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Utbildning och forskning

A.2 Statistikområde

Befolkningens utbildning

A.3 Statistikprodukten ingår i Sveriges officiella statistik

Statistiken är officiell på den nivå som redovisas på SCB:s webbplats;
www.scb.se

A.4 Beställare

Myndighet/organisation: SCB
Kontaktperson:
Telefon: 08-506 940 00, 019-17 60 00
Telefax: 08-661 52 61, 019-17 70 80
e-post: scb@scb.se

A.5 Producent

Myndighet/organisation: SCB
Kontaktperson: Siniša Šauli
Telefon: 019-17 62 15
Telefax: 019-17 70 82
e-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte.

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) om den officiella statistiken. Mikrodata som gör identifikation av individer möjlig lämnas inte ut. Insamlade uppgifter avidentifieras när publiceringen gjorts.

A.8 Gallringsföreskrifter

Registret avidentifieras efter undersökningens avslutande och bevaras i SCB:s arkiv. Inget gallringsbeslut finns.

A.9 EU-reglering

Statistiken regleras inte av EU.

A.10 Syfte och historik

Syfte

Syftet med undersökningen var att belysa förskollärarnas arbetsmarknad ur olika aspekter, ge information varför man har lämnat förskolan samt att visa om man inom den närmaste framtiden kan tänka sig söka anställning som förskollärare i förskolan.

De viktigaste målstorheterna är:

- Vilja att söka anställning som förskollärare i förskolan inom en treårsperiod
- De viktigaste förändringarna som måste ske för att överväga att söka anställning som förskollärare i förskolan.
- Skäl till att har lämnat förskolan.

De viktigaste redovisningsgrupperna är kön, ålder och region.

Historik

År 2005 var första gången Statistiska centralbyrån genomförde undersökningen Förskollärförsörjningen.

A.11 Statistikanvändning

De viktigaste användarna av statistiken är Högskoleverket, Skolverket, Sveriges Kommuner och Landsting, Lärarförbundet, LO, Svenska Kommunförbundet, Lärarnas Riksförbund, universitet och högskolor.

Statistiken används bland annat för att se möjligheter om icke yrkesverksamma förskollärare kan tänka sig att söka anställning som förskollärare inom förskolan och vad som krävs för att locka dem till förskolan.

Genomförandet av undersökningen är beslutat i samråd med ”Programrådet för statistik och prognoser om utbildning och arbetsmarknad”, där det finns representanter från Högskoleverket, Skolverket, AMS, NUTEK, Stockholms universitet, Myndigheten för skolutveckling, Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning, Näringsdepartementet och Utbildningsdepartementet.

För att få mer detaljerade önskemål om urval och frågor från användare inbjöds olika myndigheter, högskolor och kommuner till ett konsumentmöte i Stockholm den 3 mars 2005. Ett 15-tal deltog i mötet och ytterligare ett 10-tal ville vara med i diskussionen framöver men kunde inte delta på mötet. Konsumentmötet resulterade i ett förslag på urval och enkät som skickades för synpunkter till både dem som deltagit och till dem som visade intresse. Senast den 17 mars 2005 hade de tid på sig för att lämna synpunkter.

A.12 Uppläggning och genomförande

Formulering av frågor

SCB har formulerat frågorna i undersökningen i samråd med statistikanvändarna. Merparten av frågorna är nya. Blanketten testades vid SCB:s mättekniska laboratorium under v.13-15 år 2005. Blanketten var fyrasidig och innehöll 20 nummerade frågor. En av dem hade delfrågor vilket genererade totalt 30 frågor.

Frågorna som mäter de två viktigaste målstorheterna har följande formuleringar:

1. "Skulle du inom en treårsperiod kunna tänka dig att söka anställning som förskollärare i förskolan?"

- Ja
- Ja, fast enbart för tillfälliga anställningar
- Ja, om vissa förändringar sker
- Nej

2. "Vilka är de viktigaste förändringarna som måste ske för att få dig att överväga att söka anställning som förskollärare i förskolan?"

"Ange högst tre alternativ"

- Möjlighet att få den tjänstgöringsomfattning jag önskar
- Bättre karriärmöjligheter
- Mindre barngrupper/högre personaltäthet
- Synen på män i förskolan
- Bättre psykosocial arbetsmiljö
- Bättre rollfördelning förskollärare/barnskötare
- Lönen
- Mer tid för planering av arbetet
- Möjlighet till större medverkan/påverkan vid beslut
- Möjlighet till introduktionsutbildning
- Mina privata förhållanden/förutsättningar måste förändras
- Annat, ange vad
- Vet inte/saknar kunskap om förhållandena inom förskolan

3. "Vilka var de viktigaste skälen till att du lämnade din senaste anställning inom förskolan?"

"Ange högst tre alternativ"

- Jag fick inte förlängd tjänst
- För liten/för stor tjänstgöringsomfattning
- Bristande karriärmöjligheter
- Stora barngrupper/låg personaltäthet
- Synen på män i förskolan
- Psykosociala arbetsmiljön
- Rollfördelning förskollärare/barnskötare

- Lönen
- Arbetsledningen
- Brister i arbetsorganisationen
- Jag fick möjlighet till ett annat arbete
- För lite planeringstid
- Privata/sociala skäl
- Annat, ange vad

Population och urval

Rampopulationen skapades med hjälp av Universitets- och högskoleregistret, Lönestrukturstatistiken samt Registret över pedagogisk personal (lärarregistret). Rampopulationen omfattade personer som hade tagit ut en barn- och ungdomspedagogisk examen eller motsvarande med inriktning mot förskollärare mellan läsåren 1977/78 och 2003/04 och som inte arbetade som förskollärare i förskolan/förskoleklass under hösten 2004. Rampopulationen omfattade 18 500 personer.

Rampopulationen stratifierades på kön, ålder och region.

De tillgängliga ekonomiska resurserna för undersökningen tillåter ungefär 8 000 individer i urvalet, vilket bedöms ge tillräcklig precision i skattningarna av de viktigaste målstorheterna.

Datainsamling

Förskolläraryrsörjningen är en postenkät. Den första omgången med frågeblanketter skickades ut den 28 april 2005. Tack- och påminnelsekort skickades den 10 maj, ett påminnelsebrev med ny blankett den 18 maj och en påminnelse med ny blankett den 31 maj. Insamlingen avslutades under vecka 35.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inte aktuellt eftersom undersökningen är av engångskaraktär.

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

SCB deklarerar kvaliteten i sina undersökningar enligt ett kvalitetsbegrepp som består av fem huvudkomponenter:

- (1) **Innehåll**, som framför allt gäller statistikens målstorheter.
- (2) **Tillförlitlighet**, som avser osäkerhetskällor och dess effekter på statistiken.
- (3) **Aktualitet**, som omfattar tidsaspekter som spelar roll för hur väl statistiken beskriver nuläget.
- (4) **Jämförbarhet och sammanvändbarhet**, som avser möjligheter till jämförelser, över tiden och mellan grupper, samt till att använda statistiken tillsammans med annan statistik.
- (5) **Tillgänglighet och förståelighet**, som avser statistikens fysiska tillgänglighet och dess förståelighet.

I SCB:s MIS 2001:1 "Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av

officiell statistik” ges generella beskrivningar och definitioner av SCB:s kvalitetsbegrepp och de olika kvalitetskomponenterna.

http://www.scb.se/Grupp/Metod/_Dokument/QM_Kombinat.pdf

1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

De viktigaste målstorheterna i undersökningen är:

- Andel och antal personer under 25 april – 1 maj 2005 som vill söka anställning som förskollärare i förskolan inom en treårsperiod bland ej yrkesverksamma förskollärare under våren 2005.
- De viktigaste förändringarna som måste ske för att överväga att söka anställning som förskollärare i förskolan bland ej yrkesverksamma förskollärare under våren 2005.
- Skäl till att ha lämnat förskolan bland ej yrkesverksamma förskollärare under våren 2005 som tidigare har arbetat som förskollärare i förskolan.

1.1.1 Objekt och population

Objekt

Statistikens objekt är individer.

Målpopulation

Målpopulationen är examinerade förskollärare under 60 år som inte var yrkesverksamma förskollärare i förskolan/förskoleklass under våren 2005.

Rampopulation

Rampopulationen skapades med hjälp av Universitets- och högskoleregistret, Lönestrukturstatistiken samt Registret över pedagogisk personal (lärarregistret).

Rampopulationen omfattade personer som:

- ✓ hade tagit ut en barn- och ungdomspedagogisk examen/motsv. med inriktning mot förskollärare mellan läsåren 1977/78 och 2003/04.
- ✓ inte arbetade som förskollärare i förskolan under november 2004.
- ✓ inte arbetade som förskollärare i förskoleklass den 15 oktober 2004.
- ✓ personer födda efter 1945-04-28

Skillnad mellan mål- och rampopulation

Personer som har börjat arbeta som förskollärare i förskolan efter november 2004 vilket är rampopulationens aktualitet. Även personer som arbetade som förskollärare i förskolan i november 2004 men slutade före mätveckan. Personer som arbetar som förskollärare i privat sektor då Lönestrukturstatistiken inte har full täckning över den privata sektorn.

1.1.2 Variabler

Variablerna i statistiken är dels hämtade från Universitets- och högskoleregistret, Lönestrukturstatistiken samt Registret över pedagogisk personal (lärarregistret) och dels via frågor i postenkät.

Registervariabler

Från registret över totalbefolkningen (RTB) - april 2005 - hämtas kön, personnummer och region.

Från Universitets- och högskoleregistret - 2004 - hämtas barn- och ungdomspedagogisk examen/motsv. med inriktning mot förskollärare mellan

läsåren 1977/78 och 2003/04.

Från Lönestrukturstatistiken - april 2005 - hämtas uppgift om man arbetade som förskollärare under november 2004.

Från Registret över pedagogisk personal (lärarregistret) - 15 oktober 2005 - hämtas uppgift om man arbetade som förskollärare i förskoleklass.

Enkätvariabler

Nedan definieras de viktigaste enkätvariablerna. Övriga variabler finns definierade i enkäten som ligger som bilaga till det statistiska meddelandet.

Några av frågorna i postenkäten har endast besvarats av personer med tidigare erfarenhet av arbetet som förskollärare i förskolan:

Anställningsform på senaste anställning inom förskolan:

undersökningsspersonen gör själv en bedömning utifrån fasta svarsalternativ vilken anställningsform hon/han hade på den senaste anställning inom förskolan. Svarsalternativen är;

- Fast/tillsvidare anställning
- Tidsbegränsad anställning

Arbetsgivare inom förskolan: undersökningsspersonen gör själv en bedömning utifrån fasta svarsalternativ vem var arbetsgivare på den senaste anställning inom förskolan. Svarsalternativen är;

- Kommun
- Fristående förskola
- Annat, ange vad

Tjänstgöringsomfattning på senaste anställning inom förskolan:

undersökningsspersonen gör själv en bedömning utifrån fasta svarsalternativ vilken var den formella tjänstgöringsomfattningen på den senaste anställning inom förskolan. Svarsalternativen är;

- Heltid
- Deltid

Önskad tjänstgöringsomfattning på senaste anställning inom förskolan:

undersökningsspersonen gör själv en bedömning utifrån fasta svarsalternativ om omfattningen på den senaste anställning inom förskolan var den hon/han önskade. Svarsalternativen är;

- Ja
- Nej, den var mindre omfattande än jag önskade
- Nej, den var mer omfattande än jag önskade

Skäl till att har lämnat anställning inom förskolan: undersökningsspersonen gör själv en bedömning utifrån fasta svarsalternativ vilka var de viktigaste skälen till att hon/han lämnade den senaste anställning inom förskolan. Högst tre alternativ fick anges. Svarsalternativen – se A12.

Elva olika faktorer i nuvarande arbete och tidigare arbete som förskollärare i förskolan: undersökningsspersonen gör själv en jämförelse av olika faktorer i nuvarande arbete i förhållande till tidigare arbete som förskollärare i förskolan. Skalan som används är;

- Bättre
- Oförändrat

- Sämre
- Vet inte

Faktorerna som bedöms är;

- Arbetets innehåll
- Möjlighet till kompetensutveckling
- Lönen
- Yrkets status
- Karriärmöjligheter i yrket
- Arbetsbelastning/stress i yrket
- Möjlighet till medverkan/påverkan vid beslut
- Fysiska arbetsmiljön
- Psykosociala arbetsmiljön
- Arbetsledningen
- Arbetets organisation

Exempel på några andra variabler från postenkäten som besvarades av alla, oavsett om man tidigare arbetat som förskollärare i förskolan eller inte:

Nytta av förskolläraryrket för närvarande: undersökningsspersonen gör själv en bedömning utifrån fasta svarsalternativ om hon/han har någon nytta av förskolläraryrket i det nuvarande arbetet. Svarsalternativen är;

- Ja, stor nytta
- Ja, viss nytta
- Nej, ingen nytta

Nytta av erfarenhet som förskollärare i förskolan för närvarande: undersökningsspersonen gör själv en bedömning utifrån fasta svarsalternativ om hon/han har någon nytta av erfarenhet som förskollärare i förskolan i det nuvarande arbetet. Svarsalternativen är;

- Ja, stor nytta
- Ja, viss nytta
- Nej, ingen nytta
- Jag har aldrig arbetat som förskollärare i förskolan

Vilja att söka anställning som förskollärare i förskolan inom en treårsperiod: undersökningsspersonen gör själv en bedömning utifrån fasta svarsalternativ om hon/han kan tänka sig inom en treårsperiod att söka anställning som förskollärare i förskolan. Svarsalternativen – se A12.

1.1.3 Statistiska mått

De statistiska storheterna (parametrarna) utgörs av totalt antal personer i populationen eller inom en viss redovisningsgrupp och andelen personer med en viss egenskap i procent av populationen. Totalt antal personer kan exempelvis vara antalet ej yrkesverksamma förskollärare under våren 2005. Andelen personer med en viss egenskap kan exempelvis vara andelen personer som hade vilja att inom en treårsperiod söka anställning som förskollärare i förskolan.

Punktskattningar. Totalen t för variabel y skattas med:

$$\hat{t}_y = \sum_{h=1}^H \frac{N_h}{m_h} \sum_{r_h} y_k$$

N_h = Stratumstorlek

m_h = Svarande inklusive överteckning i stratum h

r_h = Responsmängd av storlek m_h

$y_k = 1$ för viss egenskap, t.ex. formellt behörig på den nivå man arbetat inom skolväsendet; 0 annars

De vanligaste statistiska måtten är antal och andel där nämnaren är en skattad total.

Dubbla medelfel (95 procentiga konfidensintervall) som mått på osäkerheten i skattningarna redovisas i de publicerade tabellerna.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Statistiken redovisas alltid på:

Kön: Uppgiften hämtad från registret över totalbefolkningen (RTB).

- Kvinnor
- Män

Ålder: Uppgiften hämtad från registret över totalbefolkningen (RTB).

- -39 år
- 40-49 år
- 50-år

Region: Uppgiften hämtad från registret över totalbefolkningen (RTB).

- Storstäder och förortskommuner
- Större och medelstora städer
- Övriga

För vissa variabler redovisas statistiken även på:

Nuvarande arbete (klassificering enligt Standard för svensk yrkesklassificering, SSYK, på tre sifferkod):

- Ledningsarbete (alla i yrkesområde 1)
- Grundskollärare (yrkesgrupp 233)
- Speciallärare (yrkesgrupp 234)
- Övriga lärare (yrkesgrupper 231, 232, 235)
- Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens (yrkesgrupper 211, 213, 214, 221, 222, 223, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249)
- Arbete som kräver kortare högskoleutbildning (alla i yrkesområde 3)
- Kontors- och service arbete (alla i yrkesområde 4)
- Vård- och omsorgspersonal (yrkesgrupp 513)
- Service- och försäljningsarbete (yrkesgrupper 511, 512, 514, 515, 522)
- Hantverksarbete, maskinoperatörsarbete mm. (alla i yrkesområden 7 och 8)
- Övriga (alla i yrkesområden 6 och 9, yrkesgrupp 011 samt partiellt bortfall i undersökningen)

Lämnade anställning inom förskolan:

- 1977-1989
- 1990-1994
- 1995-1999
- 2000-2005

Uppgift om år saknas för 2,4 procent.

Anställning som förskollärare i förskolan:

- Tidigare varit anställd
- Aldrig varit anställd

Av sekretessskäl redovisas inte resultat som bygger på 3 observationer eller färre. Skattningar med för stor urvalsosäkerhet redovisas inte, utan punktats ut.

1.1.5 Referenstider

April 2005 (25 april – 1 maj 2005) för både objekt och enkätvariabler.

1.2 Fullständighet

Urvalets storlek gör att statistiken inte kan särredovisas på finare regional nivå.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Ett statistikvärdes tillförlitlighet/osäkerhet beror på den totala avvikelsen (totala felet) mellan skattningen och målstorheten. Denna totala avvikelse skulle kunna beskrivas enligt följande:

Totala felet = Urvalsfel + Täckningsfel + Bortfallsfel + Mätfel + Bearbetningsfel

Den osäkerhet som orsakas av att skattningarna baserar sig endast på ett urval och inte hela målpopulationen uppskattas med hjälp av 95%-iga konfidensintervall. Dessa anges i omedelbar anslutning till (punkt-) skattningarna. I denna undersökning förekommer samtliga typer av fel. Det har dock inte genomförts några metodstudier för att kunna redovisa kvantitativa mått över storleken på andra osäkerhetskällor än urvalsfelet. Under respektive avsnitt kan endast bedömningar om de olika felens effekt på skattningarna ges. Det är alltså viktigt att tänka på att de redovisade konfidensintervallen endast innefattar storleken på urvalsfelet.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Urval

Rampopulationen skapades med hjälp av Universitets- och högskoleregistret, Lönestrukturstatistiken samt Registret över pedagogisk personal (lärarregistret). Rampopulationen omfattade personer som:

- ✓ hade tagit ut en barn- och ungdomspedagogisk examen/motsv. med inriktning mot förskollärare mellan läsåren 1977/78 och 2003/04.
- ✓ inte arbetade som förskollärare i förskolan under november 2004.
- ✓ inte arbetade som förskollärare i förskoleklass den 15 oktober 2004.
- ✓ personer födda efter 1945-04-28.

I rampopulationen ingick 18 500 personer som uppfyllde dessa krav.

Rampopulationen stratifierades. Stratifieringsvariabler var kön, ålder och region. Sammanlagt bildades 16 strata. I varje strata drogs ett obundet slumpmässigt urval. Storleken på urvalet var sammanlagt 7 967 personer. Vid bestämningen av urvalsstorleken har hänsyn tagits till förväntat bortfall på 30 procent.

Urvalet fördelas så att felmarginalen för huvudfråga 1 ska vara lika stor i alla stratum, baserat på kännedom om skattningarnas ungefärliga storlek från tidigare undersökningar.

Estimation

De svar som inkommer räknas upp med vikter som tar hänsyn till varierande urvalssannolikheter och svarsfrekvenser i olika strata. I skattningsförfarandet ligger ett antagande om att de saknade uppgifterna för objekten i bortfallet inte avviker från de svarandes uppgifter i respektive stratum. Uppräkningsvikten för ett stratum framgår av formeln under punkt 1.1.3.

Urvalsosäkerhet

I en urvalsundersökning är alltid skattningarna behäftade med fel beroende på att endast en delmängd (ett urval) av populationen studeras. Detta fel, kallas alltså urvalsfel. Denna slumpmässiga osäkerhet kvantifieras i form av konfidensintervall, som beräknats med hjälp av ett av SCB egenutvecklat estimationsprogram, CLAN97.

Ett approximativt 95-procentigt konfidensintervall för en skattning bildas genom: skattning \pm 1,96 · (medelfelet för skattningen)

Talet 1,96 motsvarar konfidensgraden 95 procent. Med ett 95-procentigt konfidensintervall menas att det *sökta värdet* i 95 fall av 100 ligger inom dess gränser, om andra fel än urvalsfel är försumbara.

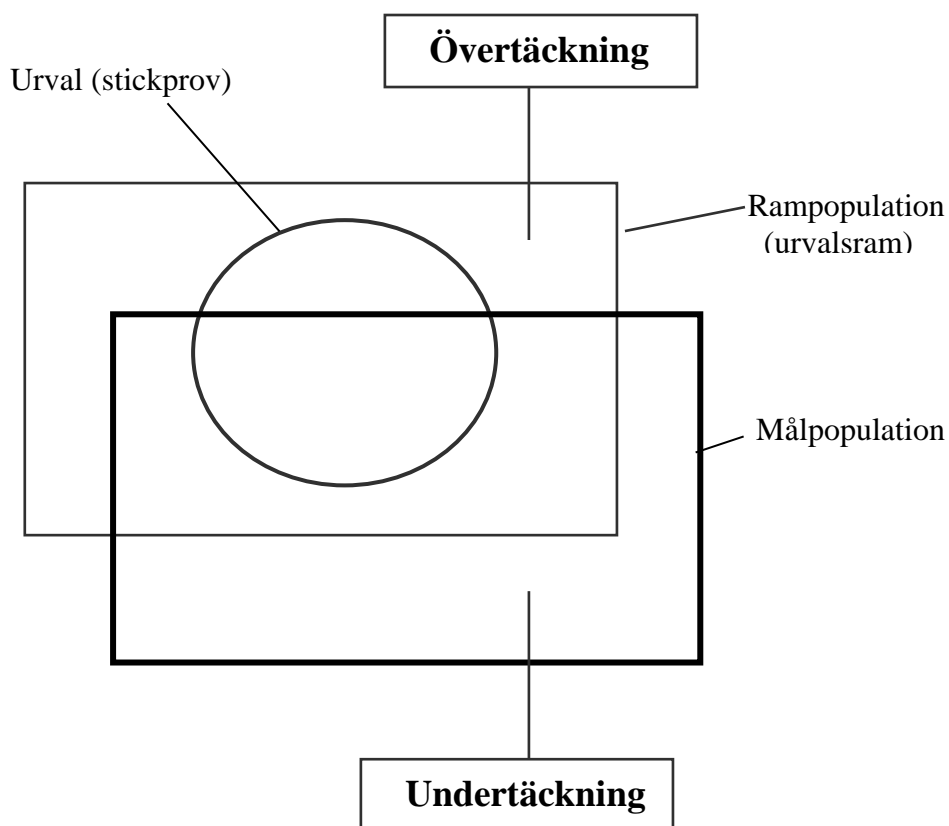
Skattning på en av de viktigaste parametrarna med 95 %-iga konfidensintervall

		Skulle du inom en treårsperiod kunna tänka dig att söka anställning som förskollärare i förskolan?		
		Ja	Ja, enbart för tillfälliga anställningar	Ja, om vissa förändringar sker
Redovisningsgrupp				
Samtliga ej yrkesverksamma förskollärare under våren 2005	Totalt	8 ± 1	4 ± 1	25 ± 1
	Kvinnor	8 ± 1	4 ± 1	25 ± 1
	Män	6 ± 1	2 ± 0	25 ± 1
Ålder -39 år	Totalt	13 ± 2	4 ± 1	36 ± 2
	Kvinnor	14 ± 2	4 ± 1	36 ± 3
	Män	8 ± 2	5 ± 2	35 ± 3
40-49 år	Totalt	7 ± 1	4 ± 1	23 ± 2
	Kvinnor	7 ± 1	4 ± 1	23 ± 2
	Män	6 ± 1	1 ± 1	26 ± 2
50- år	Totalt	6 ± 1	4 ± 1	20 ± 2
	Kvinnor	6 ± 1	4 ± 1	20 ± 2
	Män	5 ± 1	2 ± 1	20 ± 2
Region				
Storstäder och förortskommuner	Totalt	6 ± 1	4 ± 1	26 ± 2
	Kvinnor	5 ± 1	4 ± 1	27 ± 2
	Män	6 ± 1	2 ± 1	23 ± 2
Större och medelstora städer	Totalt	9 ± 1	3 ± 1	24 ± 2
	Kvinnor	10 ± 1	4 ± 1	24 ± 2
	Män	6 ± 1	2 ± 1	27 ± 2
Övriga	Totalt	12 ± 1	4 ± 1	24 ± 2
	Kvinnor	12 ± 1	4 ± 1	25 ± 2
	Män	6 ± 2	4 ± 1	18 ± 3

För skattningar av de andra parametrarna se tabelldelen i publikationen.

2.2.2 Ramtäckning

I denna undersökning förekommer täckningsbrister i form av övertäckning och undertäckning. Nedanstående bild visar vad som menas med täckningsbrister.

Definition av undertäckning: element i målpopulationen som inte finns med i urvalsramen. Sådana element har givetvis sannolikheten noll att komma med i urvalet. Man har då inte längre ett sannolikhetsurval från målpopulationen, utan endast från den del som inte utgör undertäckning, och det är endast till denna del som objektiva statistiska slutsatser kan dras. (Undertäckning skall inte förväxlas med bortfall.)

Definition av övertäckning: enheter i urvalsramen som inte tillhör målpopulationen. Ofta finns ingen information i urvalsramen som pekar ut dessa enheter, och vi har då okänd övertäckning. Sådana enheter kan inte rensas bort från ramen före urvalsdragningen, dvs. man riskerar att i urvalet få med element som inte tillhör målpopulationen, vilket också försämrar slutsatsmöjligheterna.

Täckningsbrister i denna undersökning

Övertäckning i denna undersökning är exempelvis personer som har börjat arbeta som förskollärare i förskolan efter november 2004 vilket är rampopulationens aktualitet. Undertäckning är exempelvis personer som arbetade som förskollärare i förskolan i november 2004 men slutade före mätveckan.

Hantering av täckningsproblem

Övertäckningen antas vara större än undertäckningen för att Lönestrukturstatistiken inte har full täckning över den privata sektorn. Detta betyder att vi inte kunnat sortera bort alla personer som var aktiva förskollärare inom den privata sektorn.

För att kontrollera registeruppgifterna i rampopulationen inleddes

frågeformuläret med en fråga där uppgiftslämnarna hade tre alternativ att välja mellan. Dessa tre alternativ i första frågan var:

- 1. Jag är för närvarande inte anställd som förskollärare i förskolan men har tidigare varit det*
- 2. Jag har aldrig varit anställd som förskollärare i förskolan*
- 3. Jag är för närvarande anställd som förskollärare i förskolan*

Enkäten besvarades av totalt av 6 515 personer. 9,2 procent av dessa, eller 600 personer, kryssade i det tredje alternativet dvs. att de för närvarande är anställda som förskollärare i förskolan. Dessa personer utgör övertäckning och behövde därför inte svara på resten av blanketten. Efter att hänsyn tagits till denna övertäckning blev den uppskattade populationsstorleken 16 800 personer.

2.2.3 Mätning

Mätförfarandet

Undersökningen har genomförts som en **postenkät**. Det finns både frågor med fasta och öppna svarsalternativ. För mer information om utseende och innehåll i enkäten se Statistiska meddelanden, serie UF61.

Enkäten testades vid SCB:s mättekniska laboratorium under v.13-15 år 2005. Erfarenheter från hur frågorna fungerat i undersökningen Lärarförsörjningen 2004 har tagits till vara och justeringar/förbättringar har gjorts vid behov.

Indikationer på mätproblem

Vissa av frågorna är av den typen att uppgiftslämnarna skall minnas saker några år tillbaka, vilket givetvis innebär en risk för minnesfel och på så vis mätfel. Det har inte gjorts några studier över eventuella mätfel, men enkäten har utformats med syftet att minimera risken för mätfel.

Några av frågorna är s.k. attitydfrågor, för vilka det är ett väl känt problem att definiera och uppskatta mätfel och dess inverkan på resultaten.

Det finns ingen fråga som har fått en nämnvärt stor andel svarande för alternativen "annat" eller "övrigt". Detta alternativ finns med för att inte tvinga in respondenterna på svarsalternativ. Skulle någon fråga ha en hög andel svar för dessa alternativ skulle det kunna innebära problem med att tolka resultaten.

Enkäten innehåller inga frågor som kan bedömas särskilt känsliga.

Effekter på statistiken

Ingen mätfelsstudie har gjorts, därför är det svårt att göra en bedömning av effekterna på resultaten. Det finns dock inga indikationer på att det finns speciellt stora problem i någon grupp av populationen, exempelvis så verkar partiella bortfallet fördela sig slumpmässigt över redovisningsgrupperna.

2.2.4 Svartsbortfall

Svartsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värden på en eller flera observationsvariabler (ex. registervariabler eller enkätfrågor) i en undersökning inte kan inhämtas.

- Saknas alla värden för en individ är det fråga om **objektsbortfall**.
- Saknas enbart vissa värden, handlar det om **partiellt bortfall**.

Objektsbortfall

Objektsbortfall i undersökningen var 17,36 %. Följande vägda bortfallsmått har använts vid beräkning av objektsbortfallets storlek:

$$\text{Bortfallsandel} = 1 - \frac{\sum_S d_k}{\sum_S d_k + \sum_B d_k + \sum_O d_k}, \text{ där } d_k \text{ är designvikten och}$$

u är andelen med okänd status som tillhör målpopulationen. Här har u satts lika med ett, vilket innebär att bortfallsmåtten har beräknats med antagandet att samtliga ej avhörda i bortfallet tillhör målpopulationen.

Summeringarna i detta bortfallsmått har gjorts över följande delmängder:

- S: Element tillhörande målpopulationen för vilka fullständiga eller partiella svar erhållits.
- B: Element tillhörande målpopulationen som utgör objektsbortfall.
- O: Element vars målpopulationsstatus är okänd (i detta fall ej avhörda).

Tabell 1. Objektsbortfall för viktiga redovisningsgrupper

Redovisningsgrupp	Objektsbortfallets storlek (%)
Kön	
Kvinnor	16,84
Män	21,61
Ålder	
-39 år	19,96
40-49 år	16,48
50- år	16,58
Region	
Storstäder och förortskommuner	19,32
Större och medelstora städer	16,13
Övriga	16,21
Totalt	17,36

Åtgärder för att reducera bortfallet

SCB har använt en uppföljningsstrategi där målet varit att reducera bortfallet till så stor grad som möjligt. Den första omgången med frågeblanketter skickades ut den 23 mars. Tack- och påminnelsekort skickades den 1 april, ett påminnelsebrev med ny blankett den 14 april och en påminnelse med ny blankett den 4 maj.

Andel objektsbortfall (oviktad) inför påminnelser

Påminnelse 1	Påminnelse 2	Påminnelse 3
55,9 %	40,3 %	24,1 %

Nästan hela objektsbortfallet utgjordes av ej avhörda personer.

Partiellt bortfall

Partiellt bortfall kan bero på att frågan är svår att förstå, är känslig, att uppgiftslämnaren glömmer att besvara frågan, att lämpligt alternativ saknas eller att instruktionerna vid hoppfrågor misstolkas. Till partiellt bortfall räknas även dubbelmarkeringar och svar som inte kan tydas. I denna undersökning varierar det partiella bortfallet från att vara 1-3 procent för de flesta frågor till att bli som högst 5-6 procent för någon enstaka fråga (t.ex. fråga 17).

Metoder för bortfallskompensation

Normalt sett brukar man med hjälp av kalibreringsteknik försöka minska eventuell skevhet i resultaten orsakat av objektsbortfall. Eftersom urvalsramen i denna undersökning av nämnda skäl innehåller en del övertäcknings objekt har möjligheterna till ett sådant förfarande inte ansetts kunna tillämpas. Behövlig registerinformation saknas helt enkelt för att på ett bra sätt kunna tillämpa kalibreringsteknik. Uppvägning har därför skett genom att den ursprungsvikten justerats för bortfallet med s.k. ”rak uppräknig” inom varje stratum.

Bedömning av bortfallets effekter på undersökningens resultaten

Om bortfallet skiljer sig från de svarande med avseende på undersökningsvariablerna så kan skattningarna som grundar sig på enbart de svarande bli skeva.

Den bortfallsanalys som gjorts indikerar inte på några stora bortfallsskevheter. Det bör dock sägas att vissa undersökningsvariabler kan ha påverkats av bortfallet.

2.2.5 Bearbetning

Dataregistrering och kodning

Registrering av data sker genom att inkomna enkäter läses in maskinellt (skanning). Skanningprogrammet kontrollerar så att valida värden registreras vid skanningen. De värden som faller ut som fel i dessa kontrollerar rättas upp manuellt med stöd av skanningprogrammet, s.k. verifiering. Programvaran som används för skanning och verifiering är Eyes & Hands.

Eftersom nästan alla variabler i undersökningen är kategoriska med slutna svarsalternativ bör inte skanningen ge upphov till några stora fel vid registrering av data. Givetvis uppstår dock fel, därför görs granskning av skannade data (se avsnitt granskning och rättning).

Kodning har gjorts på yrket enligt Standard för svensk yrkesklassificering 1996 (SSYK 96). Inga datasystem har använts till detta utan kodningen gjordes manuellt på tre siffernivå.

Granskning och rättning

Efter verifieringen görs ytterligare kontroller av registrerade data. Logiska kontroller görs så att svar på olika frågor inte är orimliga i förhållande till varandra. I de fall där endast ett svarsalternativ är tillåtet kontrolleras så att inte dubbelmarkeringar finns. Det finns en variabel i undersökningen (år man lämnade senaste anställning inom förskolan) som kontrollerades genom att året inte får ligga utanför ett visst intervall (s.k. acceptansgränser).

Rättning av dubbelmarkeringar för kategoriska variabler sker efter en viss prioritetsordning. I vissa fall sker rättningen utifrån svaren på andra frågor i enkäten.

Partiellt bortfall (saknade värden) redovisas i en egen kategori när statistiken publiceras. Ingen imputering av saknade värden görs.

Det är svårt att bedöma effekten av de fel som kan uppstå vid bearbetningen. Ingen studie har gjorts för att försöka bedöma storleken på denna felkälla.

2.2.6 Modellantaganden

Statistiken beror inte av andra modellantaganden än de som används när det gäller kompensation för objektbortfall.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

95-procentiga konfidensintervall anges som mått på urvalsfelet för samtliga skattningar i samtliga tabeller. Detta mått tar endast hänsyn till urvalsfelet och förutsätter att alla andra fel är försumbara.

3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Undersökningen var av engångskaraktär.

3.2 Framställningstid

Referensperiod för huvudsakliga parametrar i undersökningen är 25 april – 1 maj 2005. Statistiken publicerades den 7:e december 2005.

3.3 Punktlighet

Statistiken publicerades enligt tidsplanen.

4 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Någon jämförbar undersökning har aldrig tidigare gjorts.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Samtliga personer i urvalet har fått samma enkät, vilket innebär att det råder full jämförbarhet mellan olika grupper i populationen.

4.3 Sammanvändbarhet med annan statistik

Statistiken är ett komplement till SCB:s registerstatistik om verksamhet efter utbildning. Statistiken kan användas i kombination med resultat från den parallella enkäten med motsvarande frågor till aktiva förskollärare. Det var en urvalsundersökning som SCB gjorde på uppdrag av Utbildnings- och kulturdepartementet, Myndigheten för skolutveckling och Lärarförbundet. Det föreligger dock skillnader mellan undersökningarna som gör att resultaten inte är helt jämförbara.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Webbpublicering, Statistiska meddelanden serie UF 61. På SCB:s hemsida finns också utgivna pressmeddelanden och en länk till Sveriges statistiska databaser (SSD). Delar av statistiken publiceras också i Utbildningsstatistisk årsbok och Fickskolan.

5.2 Presentation

Statistiken presenteras i form av tabeller, diagram och text.

5.3 Dokumentation

Undersökningen dokumenteras i SCB:s dokumentationsverktyg SCBDOK och Metadok.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Aidentifierat material för forskningsändamål kan utlämnas på uppdragsbasis

efter särskild prövning.

5.5 Upplysningstjänster

Siniša Šauli, enheten för utbildning och arbetsmarknadsstatistik vid SCB.

Telefon: 019-17 62 15

Fax: 019-17 70 82

e-post: fornamn.efternamn@scb.se

2005-12-06